



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De popularibus. Capvt XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ria Dei, de predeſtinatione, de libero decreto, & cæteras huiusmodi quaſtiones, de quibus late, quaſi in ipſa ſchola diſſeruat. Nam & varietatem ſententiarum tum veterum, tum iuniorum explicant, conſutant aliena, ſua confirmant, adhibent etiam verba ſcholæ in alieno idiomate peregrina, & horrida, quæ omnia tam ſaſtidij plena ſunt, quam fructus vacua. Nam vt grauioris eſt concionatoris eleſtas ex Theologia quaſtiones interpretari, nonnumquam magno ſapientiæ, & eloquentiæ manſuetioris condimento: Ita profectò has conſectari moroſius, vbi neque res, neque auditores poſtulant, multum habet vanitatis.

Longe etiam deterius faciunt adoleſcentes, qui ex Philoſophiæ circulis recentes, ſi forte aliquid quod ad Philoſophicam palæſtram attineat, inuenierint, in hoc exeurrent, & cum per anti-periſtaſin dixerint Catholicoꝝ ardorem, inter hæreticas prauitates augeti, tum explicabunt quid ſit anti-periſtaſis, & quid de ea veteres Philoſophi ſenſerint, & cum agitur in Euangelio de ſignis in ſole & luna, hinc eſt ſiderum meteororum rationes tuſius explicanda: hæc, n. leuius delibata, vbi & res ita poſtulare videtur, habent aliquid gratiæ, & doctrinæ, contra putidius inculcata, non modo non delectant aures auditorum, ſed oratorum produnt infantiam.

Nec minus ridiculi eſſent, qui ad oſtentationem Rhetoricæ, notarent inter concionandū quot eſſent tropi, & figuræ Prophetarum, crebroque dicerent, hoc eſſe metaphoram, illud antonomāſiam, iſtud verò ſtreptolyton. Omnino. n. ſi quæ occurrunt concionatori ex varijs ſcientijs, aut artibus obiter perſtringenda, nunquam ſunt more ſcolæſtici interpretis enucleanda curioſius.

De popularibus.

CAPVT XIX.

Concionatores popula-
res.

CORONIDEM his ideis imponat popularitas, præclara certè virtus dicendi, & maior ad conciliãdos animos, quam quilibet putet, eſt ſermonis quædam ad hominū ſenſus accommodata facilitas, quæ rebus, & verbis, ſi non inſtructa curioſius, ſiuit tamen omnino beatiſſus.

Gant autem popularitatem, cum humilitate

dicendi cõfundas, humiliter ſiquidem loqui rudes poſſunt, populariter dicere, non niſi nau oratores dici poſſunt. Proſciſcitur, n. hæc virtus à felicitis ingenij ſecunditate, & magna quadam induſtria, cui continuus exercitacionis labor quaſi cumulus acceſſerit.

Populares autem eiufmodi ferme ſunt. Primum ingenio illuſtri, facili, copioſo, ad omnes motus flexibili lautum habent ſcientiæ inſtrumentum, quod & ſi minimè (propter hoc genus dicendi populari) videatur imperitiſ; Tamen ſi quis propius conſideret, facile deprehendet eos magnarum artium ſeminibus orationem, mentemque perſerſam habere. Prudentes omnino ſunt, & morum, ſtudioſorum, affectuum conſuetudinumque humanarum peritiſſimi, & acri vt plurimum *quæſta*, quæ rerum imagines tato ſeruet tenacius quanto exceperit felicitius. Verum ſupra cæteros induſtria poſſent mirabili, qua & intimos hominū ſenſus, quos viderint, ſtatim delibant, & ipſi quaſi Protei, non quidem ad caliditatis flexus & illecebras, ſed ad hominum ſalutem procurandam in omnes vertunt formas. *Omnia pene omnibus facti*. Idcirco in regendis hominum animis, quibus nihil eſt ferè moroſius, omnium mihi videntur feliciſſimi. Dicunt argumentis, non tam ſpecioſis, quàm fructuoſis, magnum habent rerum delectum, diſpoſitionem aptam, & concinnam, dictionem ſolici quodam proſtudio æquabiliter ſuſam, non grandem & cothurnatam, ſed neque humilem, aut ſtrigoſam, aut attritã. Præmiantur aptè, narrant dilucidè, præliantur, acriter, mouent etiam potentius. In conformatione imaginum, & deſcriptionum ſunt mirifici, quamquam nihil affectant puerilius, in ſimilibus ingeniouſ, in ethopeijs & moratio orationibus regnant. Actione ſunt non molli & curata, & polita ex ſchola, ſed quæ multum libertatis, & ſui iuris habeat. Vocem autem in tam varios flexus, & modulòs concidunt, vt non vna loqui perſona videatur, præcipuè ſi quid moratum narrant. Tunc enim videntur ſoli ſcenam exhibere varijs colloquijs, verborumque velitationibus diſtinctam, quò ſit vt ſine ſaſtidio, longe aliter quam cantores audiantur.

Et de Idea quidem ſatis: nunc ſi quis à me *Idea* con-
quærat, quæ dicendi ratio perfectiſſima ſit, eã *con-*
eſſe arbitror, quæ à vitijs ſeiuncta, earum quæ
ſupra commemoratæ ſunt virtutum maiorem
temperiem habeat. At verò quia operoſa res y-
num

num præstare in omnibus, idcirco rarissimum est absolutum omni ex parte nascisci concionatorem.

Nunc talem fuisse Chrysostrum contendemus, & cum duabus maximè rebus vis concionatoris contineantur, virtute, & eloquentia; Divium nostrum in utroque magnum libet ostendere.

Chrysostrum magna mens magna eloquentia seminarium.

CAV T XX.

Animus in hac vita duob. coloribus pingitur.

PRIMUM & maximum magnæ illius eloquentiæ seminarium est magnæ cuiusdam mentis excitata perfectio, quam in S. Chrysostrum fuisse per insignem dictorum, factorumque constantia, splendor, & veritas, clarissimis monumentis testatum posteris reliquit. Certè quamdiu his corporum compagibus tenemur inclusi, mentem celestis auræ particulam videre non possumus, ex quo fit, ut qui ex hominum contubernio discedunt, a nequam quidpiam effecerint, quo divinos illos sensus quibus altissima queque ingenia dicuntur esse reserpta, posteris aliqua ratione de liberandos traderent, vitam nullis eruditionis, aut virtutis coloribus impressam, tanquàm Mathematicorum inanem lineam viderentur confecisse.

At verò qui se clarissimarum virtutum, nobilissimarumque artium ornamentis locupletantur; si profecto iure existimantur, non in aere præxille, sed ætatem quasi illustrem tabulam exquisito colorum flore descripsisse, ut mentem ipsam, quam æternè caleret non possumus, in aspectu ponerent. Duo sunt autem præcipui colores, quibus se in hac vita celestis pingit animus, virtus, & sapientia, quas in S. Chrysostrum singulares & prope divinas admiramur.

Chrysostrum pietas, & consociatio cum Deo.

CAV T XXI.

ATQUE ut eas quas sacris oratoribus necessarias imprimis virtutes prudentissimi viri iudicant, obiter attulerimus, certè

suavis cum Deo consociatio apparatusque celestium rerum delibata voluptatibus, summi illius ætheris iustar esse creditur, cuius motu ceterarum virtutum quasi stellarum perpetuæ conversiones, per fixas honestatis leges gloriosissimè decurrunt.

Fuit autem hæc virtus in Chrysostrum non obscura, cuius animus perpetua rerum diuinarum contemplatione quasi carenis aureis religatus, hærebat origini suæ Deo, & nullum habebat cum terris commercium, nisi quod aut huius mortalitatis necessitas extorquebat, aut regina virtutum factorumque omnium charitas præcipiebat. Mentem quippe quasi purissimè nitorem speculum nullis rerum humanarum sordibus infuscaturæ æterni numini præstendebat, ut eius radijs collustratus, quod è cæli duxisset contubernio, hoc cumiata quadam mensura spargeret in terras. Quamobrem eo ipso tempore, ea ætate, qua iuvenes calcato virtutis scedere præferoces per medias voluptates indomitæ permotionibus veluti quadrigis inuehantur, is ut vitam summarum artium præsidijs, contra vim impotentis adolescentiæ muniret, non se ijs quibus frui poterat delicijs addixit, sed intra monasterii septa conclusus, in hac fragili corporis argilla cœpit Angelorū vitam cœlestesque delicias meditari.

Totus nempe erat in vigilijs, totus in orationibus, totus in maximarum rerum commentatione, hinc illa lux, illa sapientia, ille ardor concionum, illæ lachrymæ, quas yberrimè hominum flagitia deplorans effundebat. Præterea quod ad sancti viri pietatem indicandam non in medioeriter facit, ut erat in Divium Paulum ardentissima quadam charitate, eius effigiem in eo ipso loco habebat, ubi sancti corpusculum continuis laboribus, atque vigilijs confectum (fuit enim somni inter ceteros precitissimus) quiescere solebat. In hæc ille imaginem, cum Pauli epistolam perlegeret, oculis atque animo defixus, quasi ipsam viuam, atque spirantem intueretur consuebat, alloquebatur, orabat, excolubatur. Quanti autem orationis

Act. Apost. homil. 44. D. Pauli in mago.

Damas. orat. 1. de imaginibus Baronian. 407. 14.

studium fecerit, & quo animi ardore in ceteros propagari voluerit, testantur ea que posteris reliquit conscripta de orando Deo monumenta.

CHRY.